

H O O F D E N & Z I N N E N

Mijn herinneringen
aan Sicco Mansholt

Eigenlijk zou s&d als postume hulde aan Sicco Mansholt het voortreffelijke artikel van Arend J. Voortman uit *Van Troelstra tot Den Uyl. Het vijftiende jaarboek voor het democratisch socialisme* (WBS 1994) moeten herdrukken. Daarin wordt op vrijwel volledige wijze de levensloop van Mansholt geschetst: zijn jeugd in de Groninger Westpolder, zijn ervaringen in de thee in de Preanger op Java, zijn werk als landarbeider en daarna als boer in de dan nieuwe Wieringermeer, zijn ministerschap van 1945 tot 1958, zijn rol in Europa van 1950 tot 1972 en zijn streven in Nederland na zijn terugkeer uit Brussel. Daarnaast verdient het zorgvuldige boek van Dr. W.H. Vermeulen, *Europees landbouwbeleid in de maak, Mansholts eerste plannen 1945-1953* (Groningen 1989) de aandacht van degenen die zich een oordeel willen vormen over de betekenis van Mansholt als gangmaker van de landbouwintegratie, nationaal en internationaal.

Ik heb het niet geringe voorrecht gehad van 1947 tot medio 1958 een van zijn naaste medewerkers te zijn geweest. Toen is er een heel hechte vriendschap ontstaan, die ook nadat mijn ambtelijke relatie met Mansholt in 1958 in Brussel beëindigd werd, tot zijn heengaan heeft geduurd.

Werken met en voor Mansholt was even fascinerend als inspirerend. Zowel in Den Haag als minister, als in zijn Brusselse jaren als Europees Commissaris,

had hij een kleine kring van naaste medewerkers om zich heen, met wie hij in vrijwel constante discussie zijn beleid ontwikkelde en toetste. Hij kon uitstekend delegeren en liet een grote mate van vrijheid bij de uitvoering van het beleid. Het was werken in hecht teamverband.

Mansholt was op 24 juni 1945, 36 jaren oud, als minister van Voedselvoorziening, Landbouw en Visserij – de volgorde in de te naamstelling van zijn departement wijst op de prioriteiten van die jaren – benoemd in het kabinet-Schermerhorn/Drees. Aan die benoeming zal zijn rol in het verzet niet vreemd zijn geweest. De boerderij 'Fletum' van Sicco en Henny Mansholt in de Wieringermeer was in de oorlogsjaren een centrum van verzet en een toevluchtsoord voor Joodse onderduikers. Vandaaruit ook werd een belangrijke illegale bijdrage geleverd aan de voedselvoorziening van onder andere Amsterdam. Ook bij de wapendroppings was Sicco nauw betrokken. Over zijn verzetswerk sprak hij nooit.

Alspoedig na zijn aantreden als minister begon zijn aandacht uit te gaan naar de internationale aspecten van het landbouwbeleid. Het meest voor de hand liggende forum daarvoor was de toen jonge FAO (de Landbouwen Voedselorganisatie van de Verenigde Naties) in Rome. Tijdens Mansholts bewind op Landbouw heeft Nederland een vooraanstaande rol gespeeld in de FAO, later ook voortgezet door Boerma als directeur-generaal. Ook Boerma stamde uit de stal

van Mansholts medewerkers.

In de FAO ontwikkelde zich Mansholts belangstelling voor en betrokkenheid bij wat toen heette 'de onderontwikkelde landen'. In de vroege jaren vijftig bracht hij met enige collegaministers in het kabinet-Drees een voorstel ter tafel om in de Rijksbegroting voor de eerste maal een post op te nemen van – ik meen – honderd miljoen gulden voor hulp aan ontwikkelingslanden. Het plan wierp heel wat stof op in de ministerraad. Maar het werd aangenomen. Ook aan de voorbereiding van de toespraak die koningin Juliana in juni 1955 in Leiden uitsprak op uitnodiging van de Nederlandse Jeugd Gemeenschap en de Nederlandse Studenten Raad – 'De welvaart der wereld als gemeenschappelijke verantwoordelijkheid' – had Mansholt een werkzaam aandeel. In de opeenvolgende kabinetten tussen 1945 en 1958 nam Mansholt nogal eens standpunten in die met name Beel niet aanstonden. *De formatiedagboeken van Beel 1945-1973* (1994) geven daarvan een soms welsprekende illustratie.

Mansholts Europese initiatieven begonnen omstreeks 1950 toen hij, geïnspireerd door het plan-Schuman voor de kolen- en staalgemeenschap zijn eerste plannen voor de landbouwintegratie lanceerde. Vermeulen beschrijft dat uitvoerig. Na de mislukking van de onderhandelingen in Parijs over deze plannen waarin Mansholt gesteund werd door Frankrijk (Pflimlin) en Italië (Fanfani) vond hij Beyen aan zijn zijde toen de benadering van de intergratie per sector verlaten

